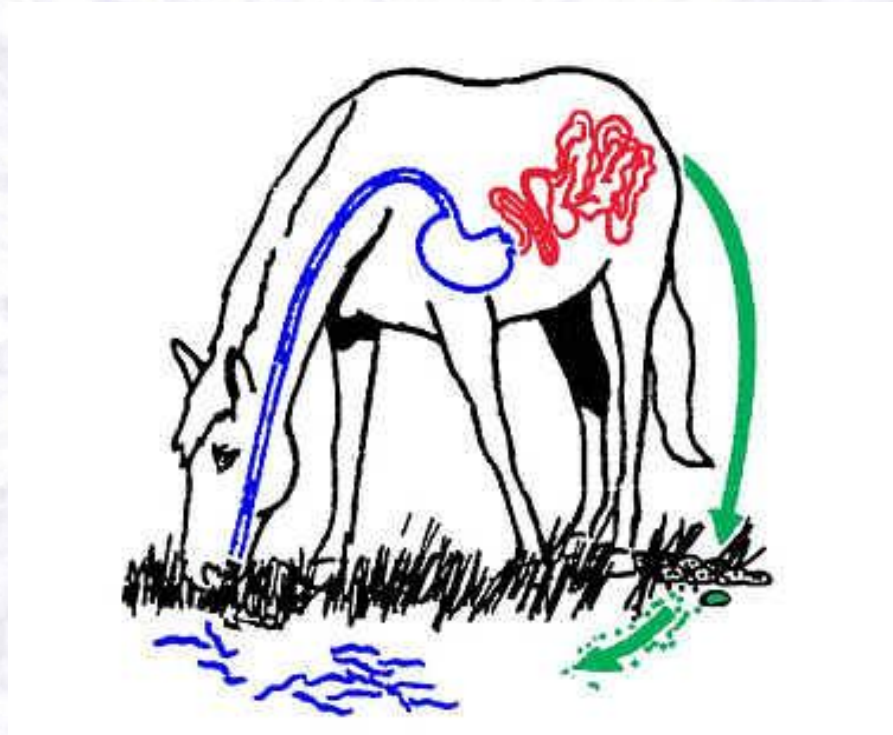
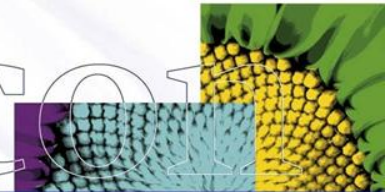

Wormen bij het paard

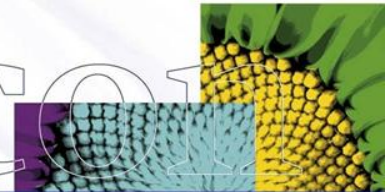
“Een paard zonder wormen is geen paard”

Onderwerpen:

1. Wormsoorten bij het paard
2. Wormcycli
3. Wormmiddelen – Anthelmintica
4. Resistentieproblematiek
5. Wormbestrijding

1 Wormsoorten bij het paard

Bij het paard voorkomende wormsoorten(1):

Rondwormen (Nematoden):

- Veulenworm *(Strongyloïdes westeri)* 8-9 mm
- Draadwormen *(Strongyliden)*
 - Grote Strongyliden *(Strongylus vulgaris)* 2-3 cm
 - Kleine Strongyliden *(Cyathostominae)* 0,5-2 cm
- Spoelworm *(Parascaris equorum)* 30-50 cm
- Aarsmade *(Oxyuris equi)* 5 cm
- Longworm *(Dictyocaulus arnfieldii)* ?

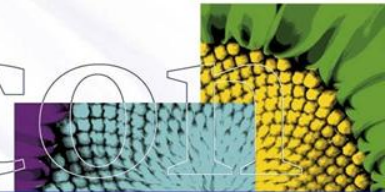
Bij het paard voorkomende wormsoorten(2):

Platwormen:

- Lintworm *(Anaplocephala perfoliata)* meters

Insecten:

- Horzellarven *(Gasterophilus intestinalis)*
n.v.t.

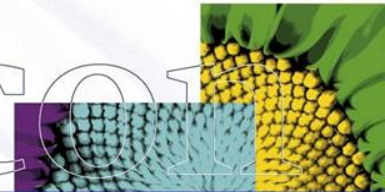

Verschijselen wormbesmetting:

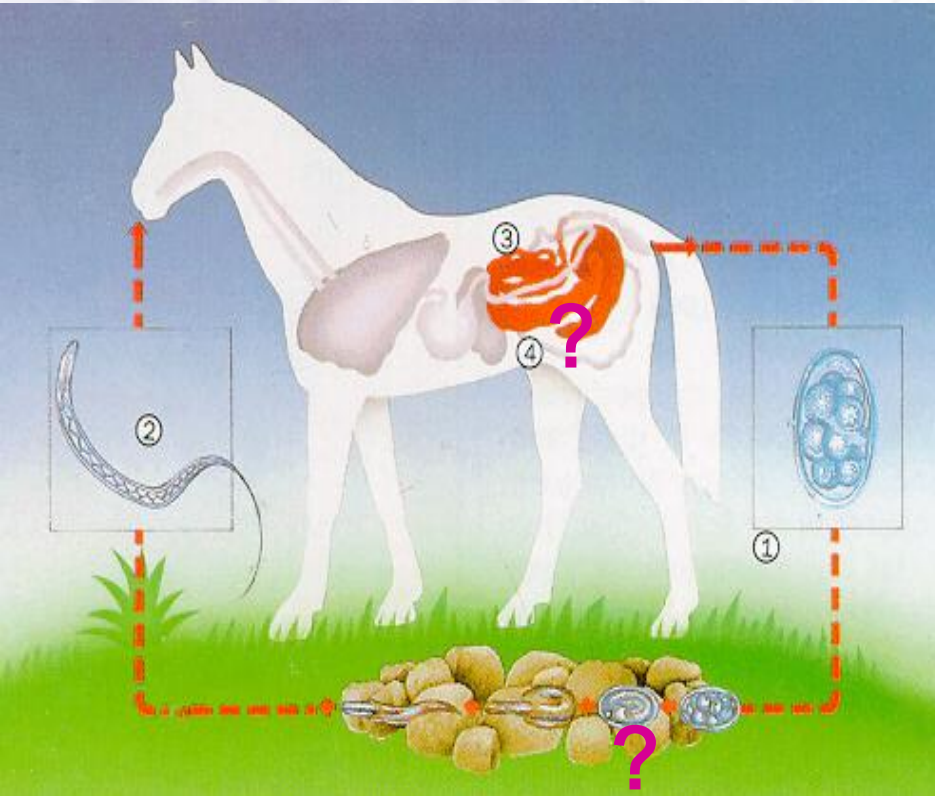
- Vermageren met vaak goede eetlust
- Diarree
- Dorre vacht
- Koliek
- Bleke slijmvliezen door bloedarmoede
- Vaak jonge dieren – weerstand
- Elke wormsoort eigen type ei
- PPP = Pre Patent Periode

2 Wormcycli

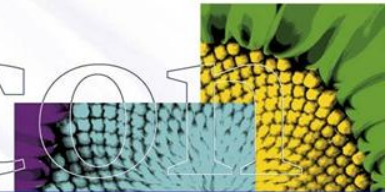
Wormcyclus basis

- Mest + ei/larve (L1)
- Weide > L2 > L3
(95 % !!!)
- L3 = infectieus
(3 weken als)
- (?)
- Mond > maag > darmen
- **(TREKTOCHT)**
- L4 > L5 = volwassen
- Eieren
- **Nazomer + herfst + winter**
(Overwinteren)

Veulenworm (*Strongyloides westeri*)

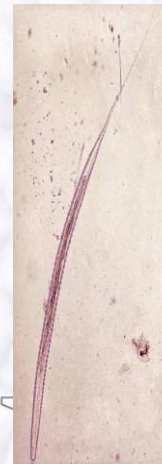
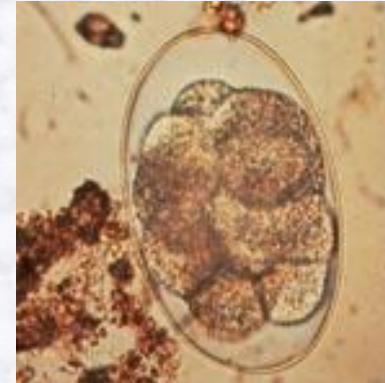
- Veulens tot 6 maanden
- Larven in biest
- Dunne darm > volwassen
- Eitjes mest >> **stal** 10 dgn!
- Herinfectie via huid 4 dgn L3
- Via bloed, longen, luchtpijp
- Ophoesten, inslikken
- Maag en dunne darm >>
- PPP: 8 – 14 dagen
- Stalhygiëne
- Dag 10 ontwormen

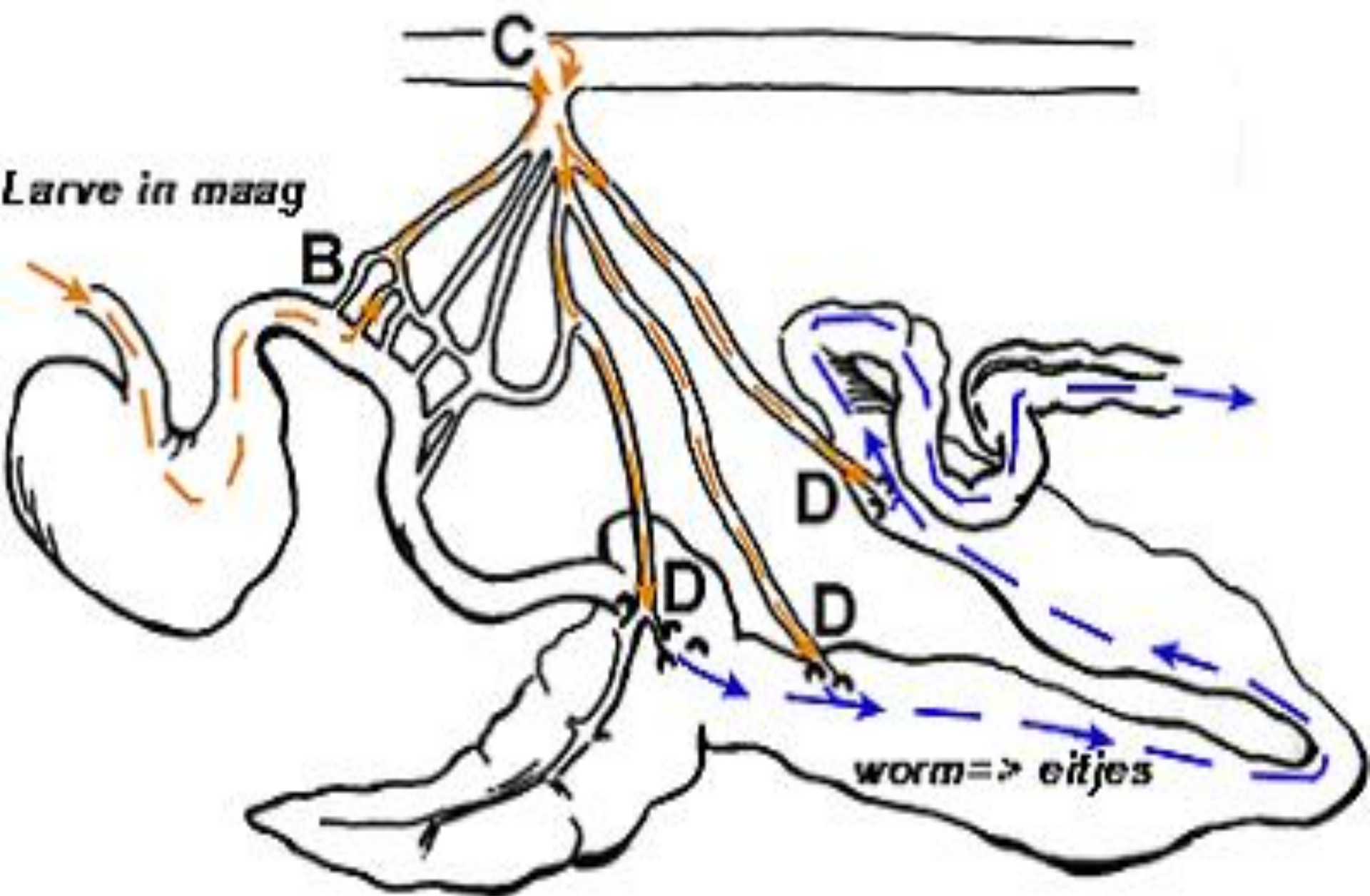
Grote Strongyliden

(Strongylus vulgaris)

- Vaak jonge dieren
- Via darmwand* > darmslagader
- Ontsteking bloedvat
- Stolseltjes* >> krampkoliek
- Terug blinde, dikke darm (mnd.)
- Volwassen worm > bloed zuigen
- PPP: 5 – 6 maanden

Larve in bloedvaten (schade!!)

Strongylus vulgaris

L3 penetreert darm
submucosa arteriolen (L4)

In intima richting hart

na 3 w A. Mes. Cran.

na 3-4 maand L5 (1-2 cm)

Met bloedstroom naar
caecum (pedilectie plaats)

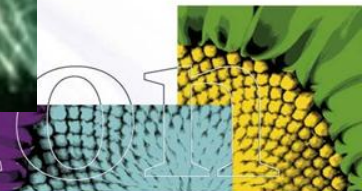
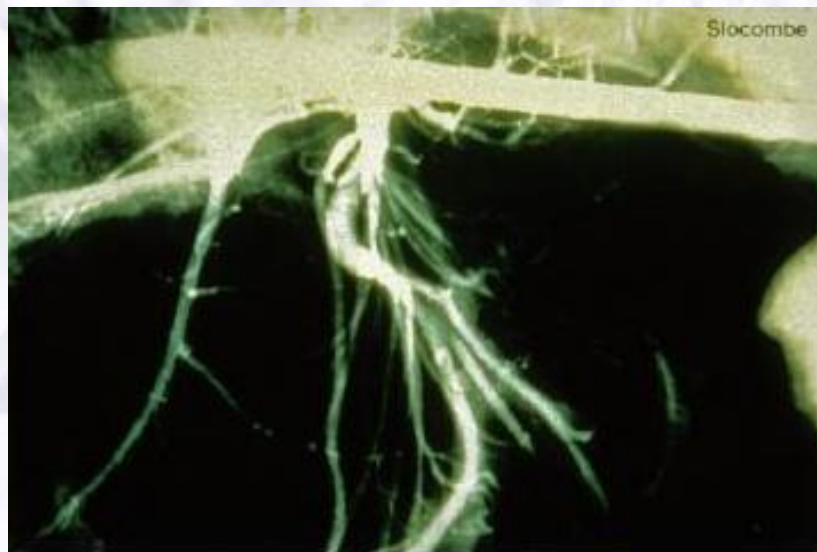
PPP 5-6 maand

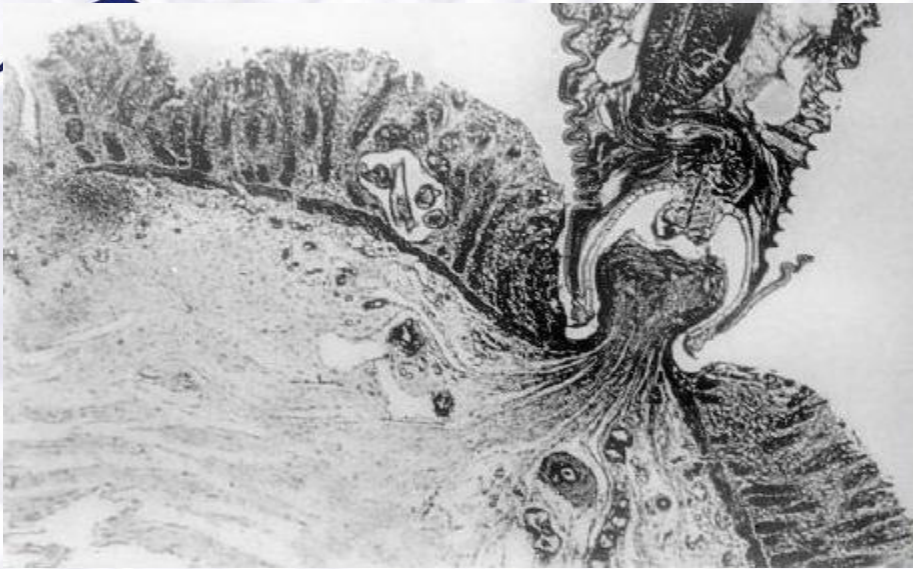
NB: Zeer pathogene worm;

Veulen binnen 3 weken
dood na infectie met 1000

L3

A. mes. cran. met
thrombusvorming als gevolg van
larvale infectie met *S. vulgaris*

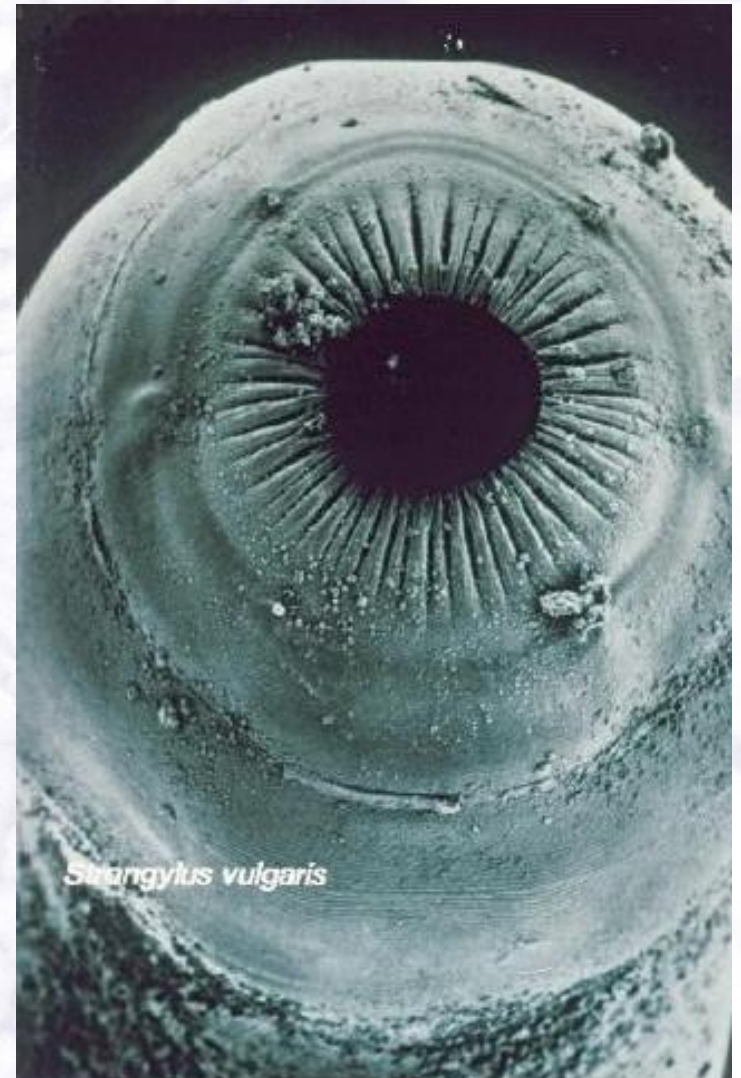

STRONGYLOIDEA

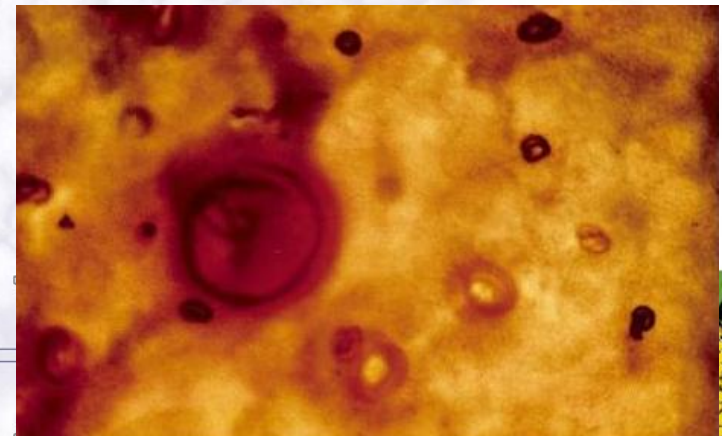
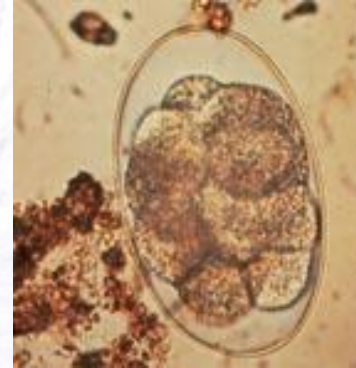
Mondkapsel *Strongylus vulgaris*

Kleine Strongyliden !!!!!

- Mn paarden van 1-3 jaar
- Inkapselen in darmwand L4
- 'Winterslaap' (80 - 90%)
- Eind winter massaal uit darmwand 'tijdbom'
- Veel beschadiging > diaree
- 'Wintercyathostominose'
- PPP: 5 weken – 3 maanden of ?
- Ruststadium <> wormmiddelen

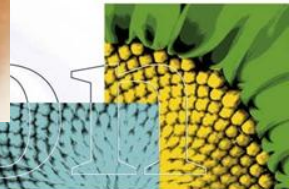
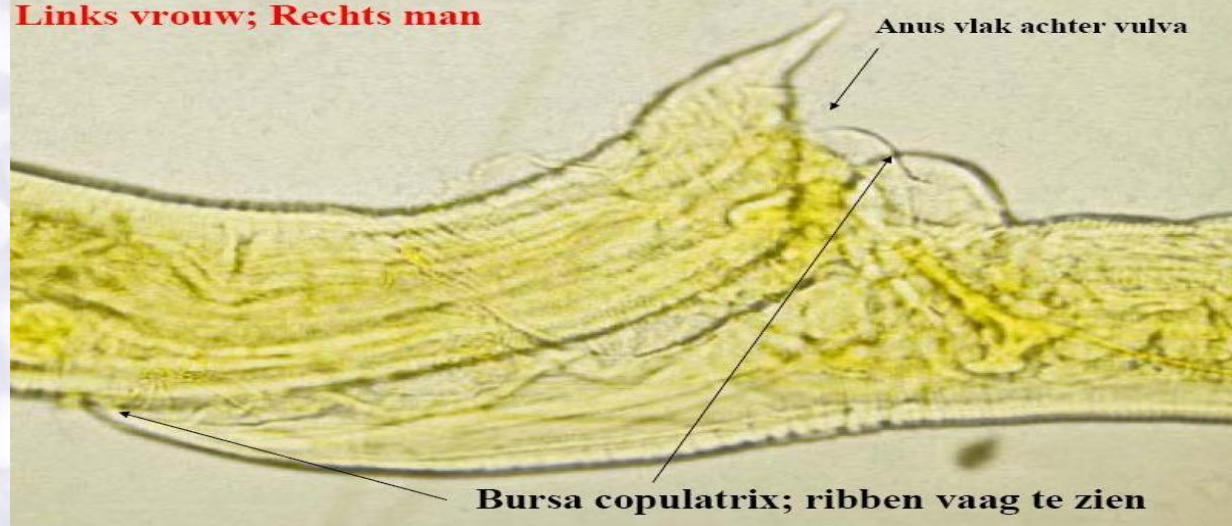
(Cyathostominae)

Copulatie *Cylicoecylus leptostomus* (Cyathostominae)

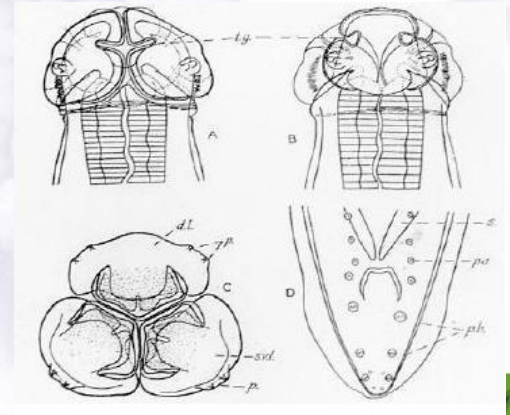
Links vrouw; Rechts man

Spoelworm

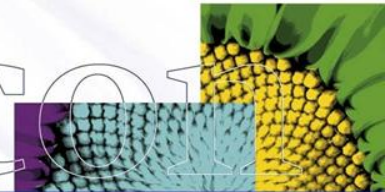
(Parascaris equorum)

- Vooral veulens jaarlingen
- Larven in darmen
- Trektocht via **lever** en **longen**
- Ophoesten, doorslikken
- Dunne darm >> volwassen wormen >> weinig schade
- Koliek
- Darmruptuur
- PPP: 10 – 16 weken
- Stal

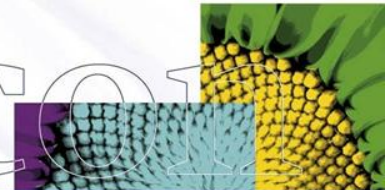

Helicon

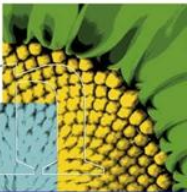
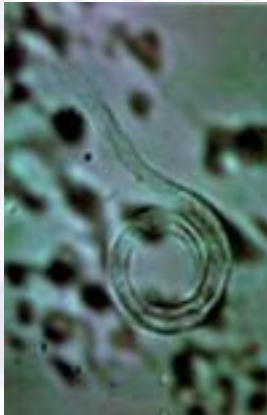
Aarsmade

- Vooral bij volwassen dieren
- Endeldarm
- Eieren rond de anus
- Jeuk >> schuren
- **Stal**
- PPP: 4 ½ maand

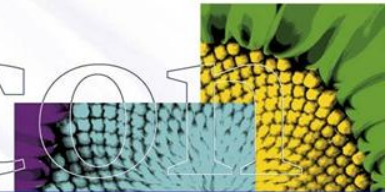
Longworm (*Dictyocaulus arnfieldii*)

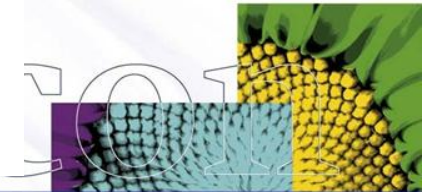
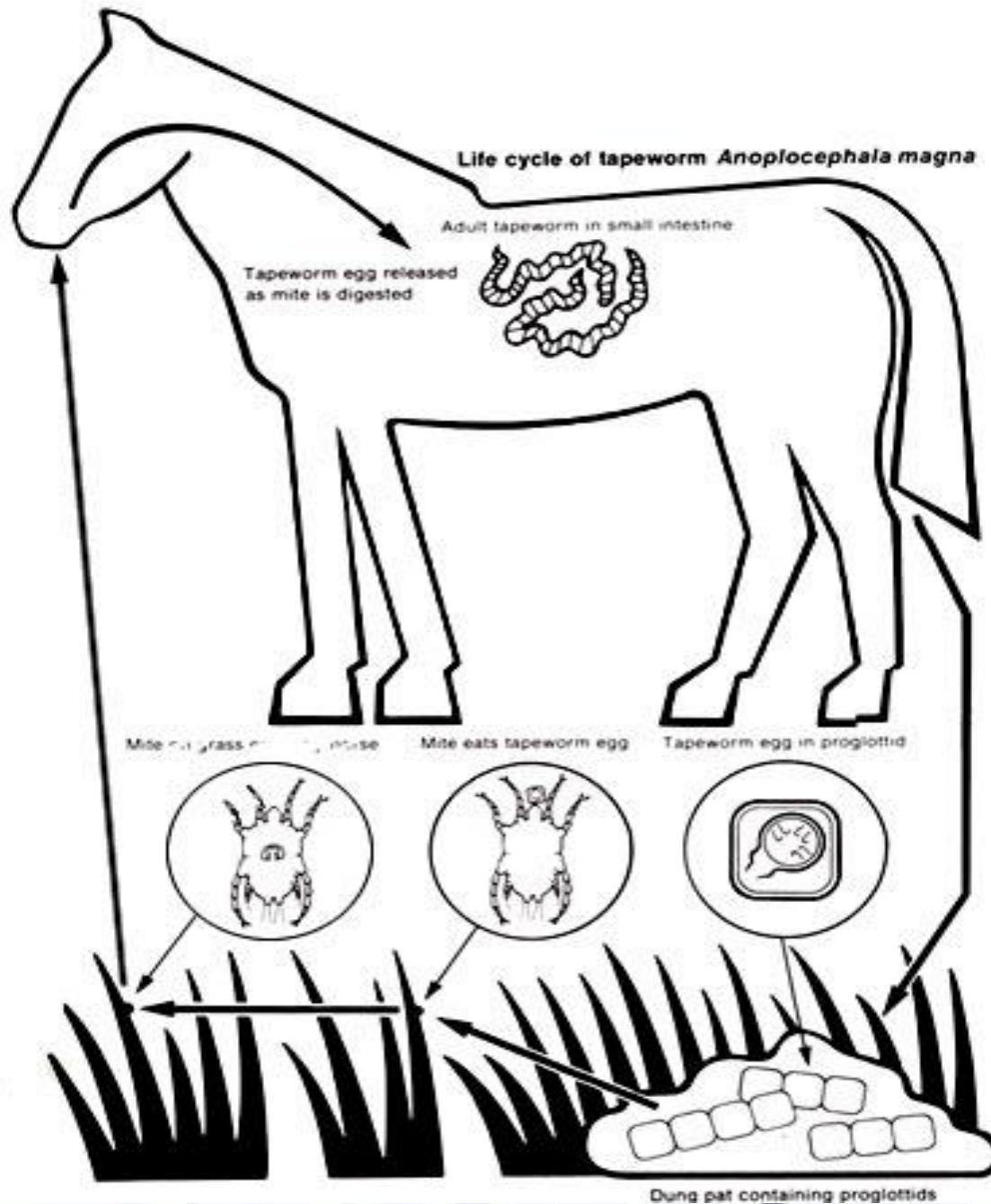
- Ezel drager
- Weinig verschijnselen
- Besmettingsbron van het paard

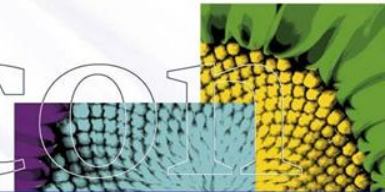

(Anaplocephala perfoliata)

- Mosmijt tussengastheer !!
- Mijt eet de eieren (jaar!!!)
- Ontwikkeling blaasworm (cysticercoïden, 1-3 maanden)
- Paard eet gras+mos+mijt
- Volwassen lintworm (1/2 jaar)
- Overgang dunne - blinde darm
- Loslaten geledingen (proglottiden) met eieren
- PPP: 6 – 10 weken
- Praziquantel!!

Horzellarven

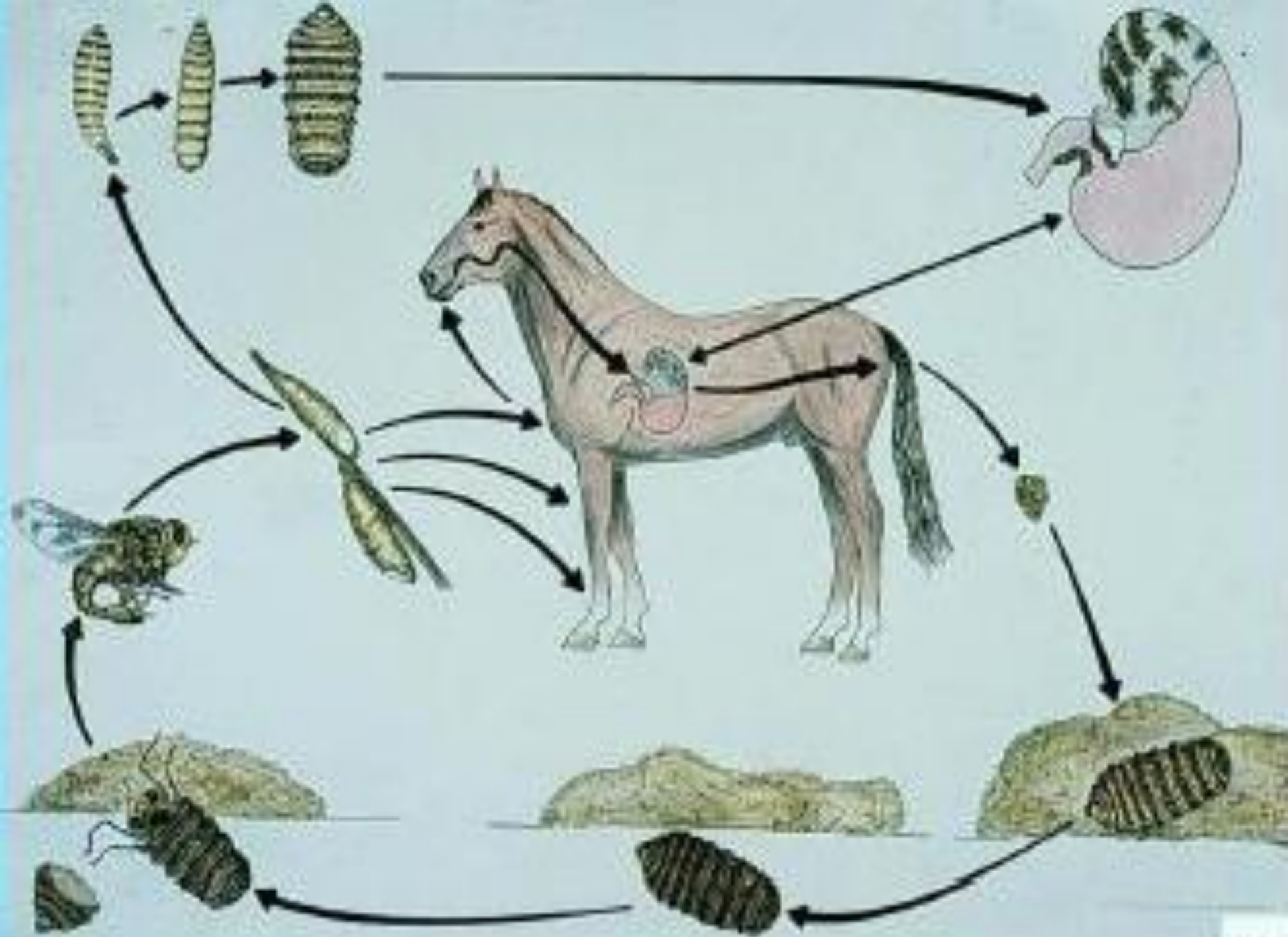
(Gasterophilus intestinalis)

- Niet stekende vliegen
- Eieren op haren benen, borst, hals >> larven (L1)
- Opname via huid, mond
- Tong ca 1 mnd >> irritatie
- Maag (L3) bloedingen, zweren
- Na 8-10 maanden via mest
- Verpoppen > nieuwe horzel
- Eieren, 'ontwormen'
- PPP: 10 maanden

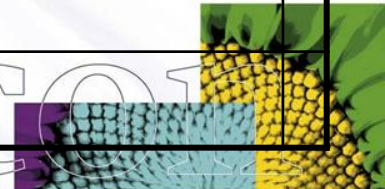

Horzel uit pop

3 Wormmiddelen – Anthelmintica

Merknaam	Werkzame stof	
Strongid P	Pyrantel	
Equiworm P	Pyrantel	
Furexel	Ivermectine	
Eqvalan	Ivermectine	
Eraquell	Ivermectine	
Sivermecpasta	Ivermectine	
Hippomec 600	Ivermectine	
Hippomec 800	Ivermectine	
Equimax	Ivermectine en Praziquantel	
Eqvalan duo	Ivermectine en Praziquantel	
Equest	Moxidectine	
Equigel	Moxidectine	

Merknaam	Werkzame stof	
Strongid P	Pyrantel	
Equiworm P	Pyrantel	
Furexel	Ivermectine	
Eqvalan	Ivermectine	
Eraquell	Ivermectine	
Sivermecpasta	Ivermectine	
Hippomec 600	Ivermectine	
Hippomec 800	Ivermectine	
Equimax	Ivermectine en Praziquantel	
Eqvalan duo	Ivermectine en Praziquantel	
Equest	Moxidectine	
Equigel	Moxidectine	

4 Groepen werkzame stoffen

1. Benzimidazolen

Fenbendazole,
Febantel,
Mebendazole,
Oxfendazole

2. Pyrimidinen

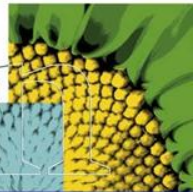
Pyrantelpalmoaat

3. Macrocyclische Lactonen (ML)

Ivermectine,
Moxidectine

4. Praziquantel

**

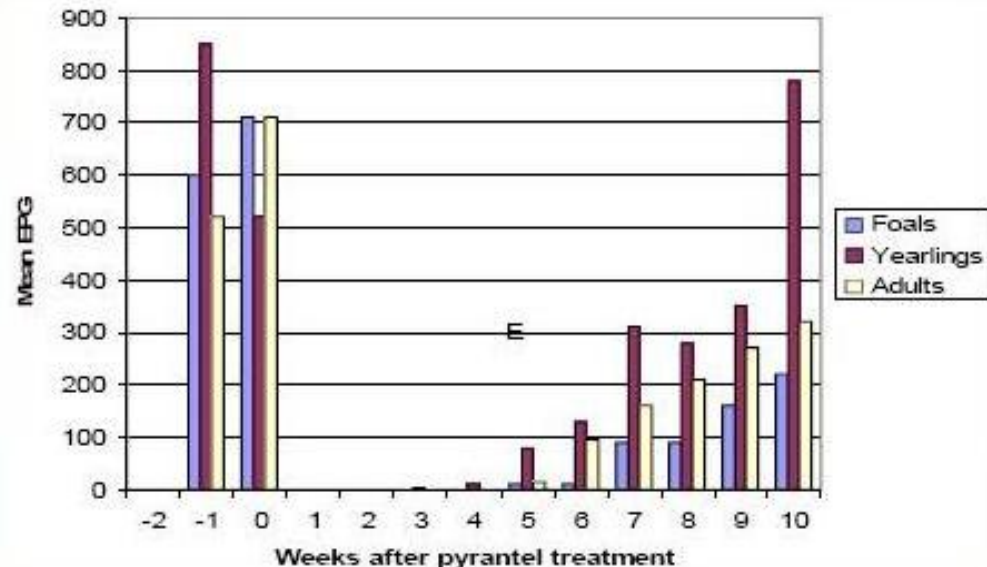
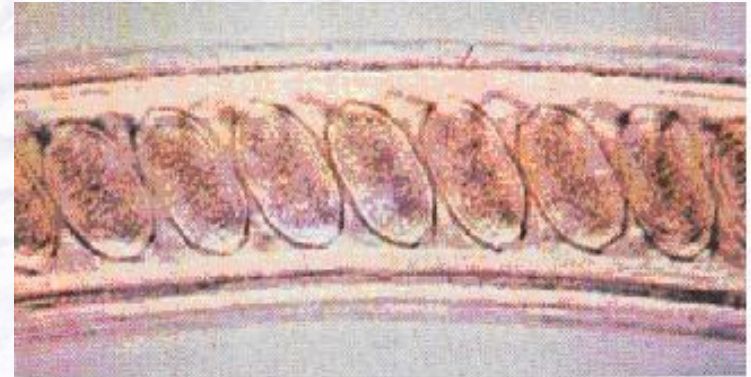

Werkzaamheid Wormmiddelen

	Benzimidazolen	Pyrantel	Ivermectine	Moxidectine	Praziquantel
Strongyliden	+	+	+	+	-
Horzellarve	-	-	+	+	-
Veulenworm	-	-	+	+	-
Ingekapselde Strongyliden	-	-	+/-	+	-
Lintworm	-	-(+*)	-	-	+
Spoelworm	+	+	-	-	-

Dosering: hoeveel en wanneer

- Lichaamsgewicht !
- EPG = Eieren per gram mest
Leeftijd / weerstand
- ERP = Egg Reappearance Period
Periode tussen ontwormen en opnieuw verschijnen van wormeieren in de mest***
- (Iedere worm eigen type ei)
- Benzimidazol: 6 weken*
- Pyrantel: 6 weken*
- Ivermectine: 8 weken*
- Moxidectine: 12 weken**

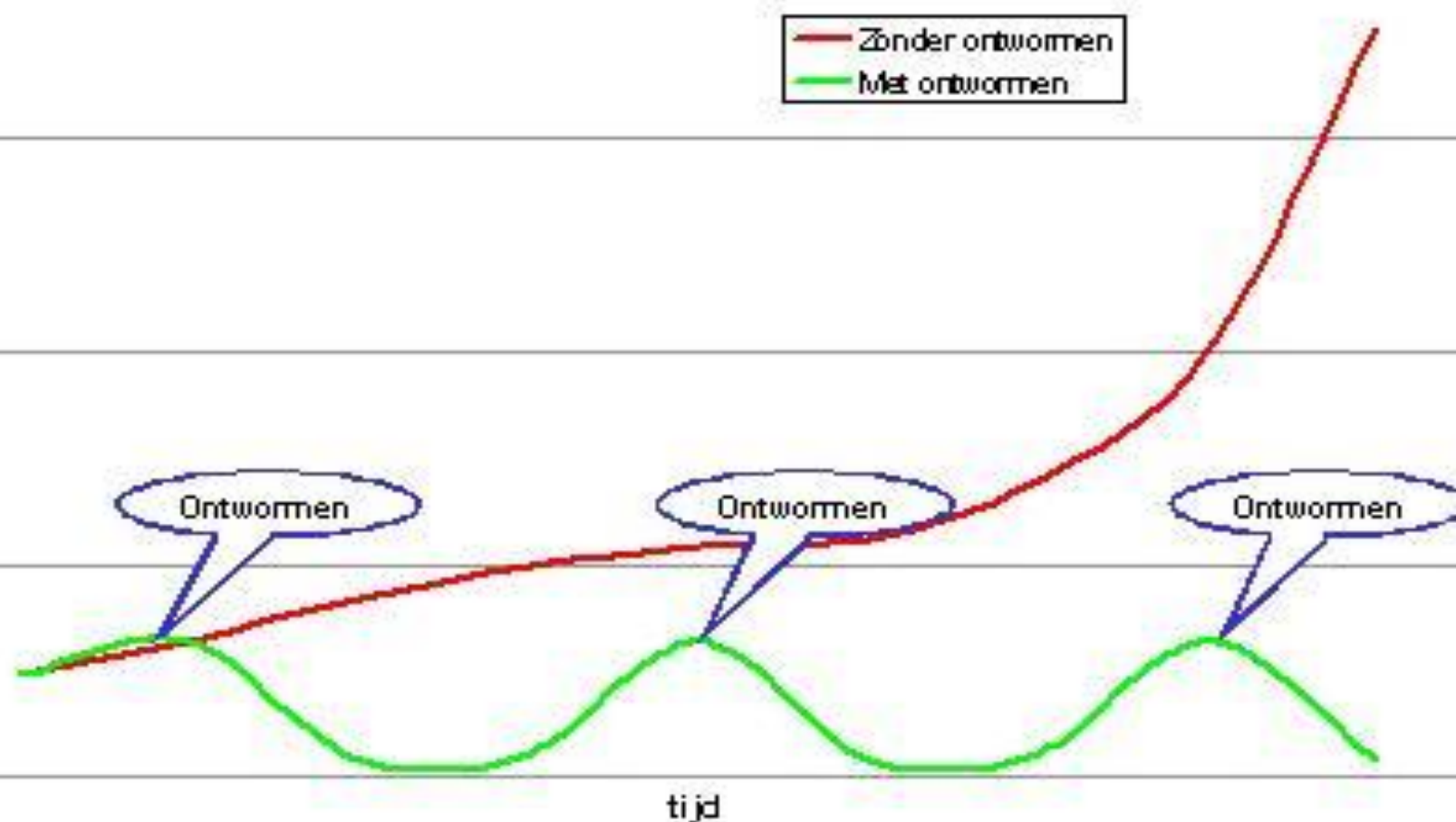

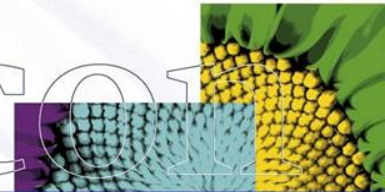
Zonder en met ontwormen

Wombesmetting bij het paard

Aantal wormeieren per gram mest

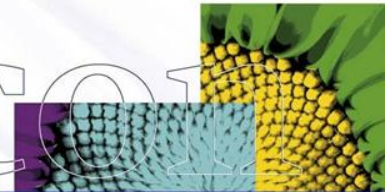

4 Resistentieproblematiek

Resistentie = ?

-
-
-
-
-

Ontstaan resistentie

- **Frequent behandelen**
Doseringsinterval vaak op basis van ERP jaarling
+ hoge besmettingsgraad gebaseerd
- **Te vaak behandelen met hetzelfde middel**
Veulens !!!
- **Alle paarden tegelijk ontwormen en daarna naar een schone wei = *selecteren op resistente wormen!!!***

REFUGIUM

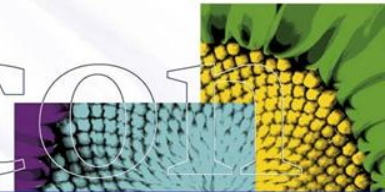

(weide, niet ontwormde (oudere) paarden, ingekapselde stadia*)

- **Onderdosereren**

5 Wormbestrijding

Uitgangspunten voor wormbestrijding:

- Wormproblemen voorkomen (!)
- Selectiedruk voor anthelmintica-resistentie verminderen
- > Selectief / gericht (minder) gebruik wormmiddelen (84 %)
- Weidemanagement (95 %)
- Hygiënemaatregelen (weide én stal)
- MESTONDERZOEK centraal
- Ontwormen is weidebesmetting verlagen / voorkomen!!
(- dier vrijmaken, genezen !?!?! -)
- Kleine Strongyliden !!
- Geringe besmetting bijna nooit een probleem
- Alleen dieren met hoge ei uitscheiding ontwormen
- Hoogte ei uitscheiding erfelijk bepaald!!
- Dus: Oudere paarden met laag EPG niet behandelen

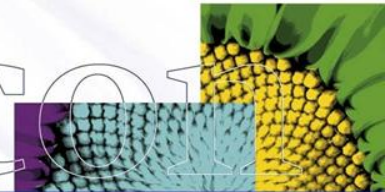
Wormbestrijding

Uitgangspunten:

- **Wormproblemen voorkomen (!)**
- **Ontwormen is weidebesmetting verlagen / voorkomen!!**
- **Dier vrijmaken, genezen !?!?!?**
- Wormmiddelen = Anthelmintica
Mestonderzoek centraal
Resistentie groot probleem !!
- Weidemanagement (95%)
- Hygiëne
Stal en weide

Wormbestrijding

- Kleine Strongyliden !!
- Geringe besmetting bijna nooit een probleem
- Alleen dieren met hoge ei uitscheiding ontwormen
- Hoogte ei uitscheiding erfelijk bepaald!!
- Dus: Oudere paarden met laag EPG niet behandelen

Resistentie = het verminderd of niet meer gevoelig zijn van wormen voor anthelmintica

- Toenemend probleem
- Resistentie = erfelijk
- Resistentie vaak binnen een hele groep !!
- Slechts vier groepen werkzame stoffen !!
- Gesignaleerde resistenties:
 - Kleine Strongyliden Benzimidazolen 90 % (NL)
Pyrantel in mindere mate (NL)
Verminderd gevoelig voor ML (D,Eng)
 - Spoelworm Ivermectine en Moxidectine (NL nr. I)
Vooral op bedrijven waar veulens (te) vaak worden ontwormd

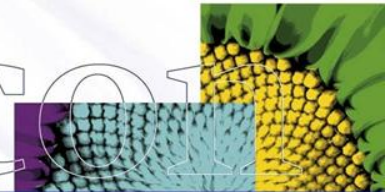
Weidemanagement

- Omweiden naar veilige weiden
- Maaien
- Beweiden andere diersoorten

95 % !!!

Hygiënemaatregelen (weide én stal)

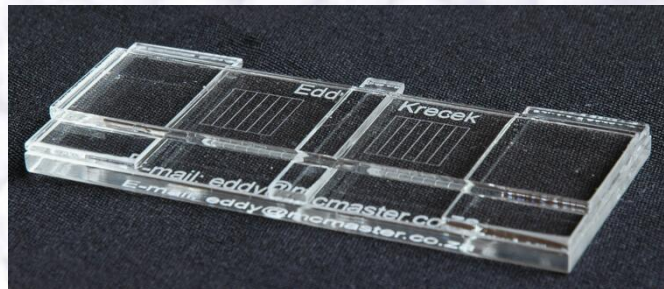
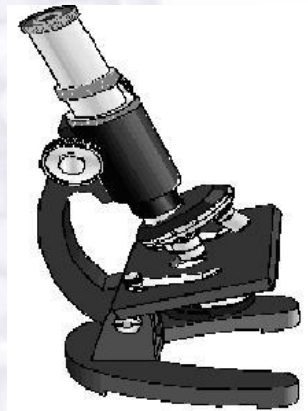

Mestonderzoek: Ondersteuning van de wormbestrijding

- Aard van besmetting
- EPG: mate van besmetting – noodzaak ontwormen?
 - per wormsoort richtlijn
- Effectiviteit wormmiddel
 - daling EPG of ontwikkeling resistentie (WERT)
- Per leeftijdscategorie (mengmonsters)
- Strategische momenten

‘Nadelen’:

- PPP !!
- Lintwormen??
- Arbeid + kosten

Adviezen wormbestrijding

- Geen standaardadvies mogelijk
- Afhankelijk van:
 - aantal paarden
 - leeftijd paarden
 - beweiding
 - soorten en aantal wormen
 - huisvesting
 - resistentie etc.
- Faculteit: CD beslisboom